

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

12

Fylke:

Rogaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Vikedal

Emne:

Gamal engkultúr.

Bygdelag:

- - -

Oppskr. av:

Liva Talleim (larar)

Gard:

(adresse):

Vikedal

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Mest etter K. Lillemo 88 år.

SVAR

1. Ein kjenner ordet eng som eit samnamn om det som ligg innanfor bøgarden, men ein brukar like mykje å seia bø - bøen, og utslatter om det som ligg utanom.

Etter eller, alllelagt nyttar ein om det som har vori åker og er blitt bø igjen.

Ein kallar beste enga bykking og den ringaste skrapebø. Og ein kallar det lengste høyet longhøy og det andre stult høy eller småhøy. Ein seier longrosslatter om beste bøen og stultrosslatter om ringaste bøen og utslatter.

2. Rydjing.

Ein rydjar om våren. Brukar rive til å rydja med. Dvingane kallarst robadvingar, arbeidet å rydja har riddt. Ein brenner dvingane og brukar oska til gjødsel.

3 Moswaksen eng.

I gamle dagar hadde ein ikkje st. tru på at det nytta å gjera noko med eng som var omkyt mose waksen. Linné sa at mosen berre smidde seg og vaks opp all straks. Ein veit ikkje av at dei sådde herme avla grasfrø.

4 Myr og vass-sjuk eng. Vatning.

I gamal tid gjorde dei ikkje noko for å leida bort vatnet frå myr eller vassjuk eng. Vatning har ein ikkje bruka her.

5 Gjødsling.

Det var lite av gjødelat ^{ein bruka på} engar, og skrapebø og utslakter vart ikkje gjødsla. Det var vundergjødsla ein gjødsla med. Det meste av gjødsla gjekk til åkeren.

6. Hadde ikkje særskilt namn for eng som vart gjødsla med vundergjødsl.

7. Nei, ein veit ikkje av at dei sette husa slik at visse engstykker skulle nytta godt av hevd som seg og tinnel.

8. Ein gjødsla om våren. Ein nytta ei greip av tre med 4 ongar - den same som ved åkergjødsling, ho var

ting, møkagreip. Ein kørde hveda ut i ei kjerre, ein mann "stod i stadt" og lesse oppi "møkakjerrå" eller "hvedakjerrå" (Kjerrkasse på 2 hjul, bakersle fjola kunne lyftast opp.) Ein kørde ut på bœn og la det i små dungar med visse mellomrom. Det var gjerne kvinnene som "breidde hved". Til det bruka dei britletjua. Det var gjerne ei grein med 3 ongar (kister), seinare vart det jerngreiper, som vart teken i bruk for ikring 80 år sidan, men britletjua vart nytta ved sida av lenge eller den tid. - Der dei ikkje hadde hest, bar dei gjerne gjøbla ut i kiper.

9. Det har vore brukt å lata hiusdyra beita på bœn vår og høst, ikkje med tanke på at bœn skulle verta gjødsla, men grunnen var skod på hø til innføring om våren, og for å nytta haa om høsten. Dei rekna det til skade for enga. Her har det vori skikk å "sleppa høst" så dei kan gå frist, - eller ha dei i lys om høsten på høbeidet.

10. I dei siste 50-60 åra har det vore mindre beiting på bœn om våren, og i dei siste 10 åra eller så har folk teke til med kulturbete.

11. Møkaklubba er ikkje kjend her.

4.
Ein nydda breiðleifja eller
ei lifa greip.

12. Kyrru overnalda i fjösel, eller i eil
surkarfjö nær dei var laugl borde.

Ein kallar det gjelakús hér. (Kannet
kjem vel av at húsik lág ved ei gil-
lin smal krölerveg med gjerde på báe
sider - altsá gjelakús). Gjörðla frá gjela-
húset varð og spreidd túlover om sáren.

13. Kjerner ikkje til at krölera varð
stungdi inn i ei innhegning.

Gjörðgang eller kviing
er ikkje kjend hér.

19. Ordet stöl er kjend, men berre i
syding - ein sáler, men ein kallar og den
staden ein samlar kyrru frá mjólka dei, ein stöl (utan hús)

20. Ikkje inngjerd stállemark på sabra
(stólen kuer ein hér.).

21. At med fjorden nyttar ein litt
kang til gjörðel, Men berre natur-
gjörðel frá.

3104

Liva Solheim

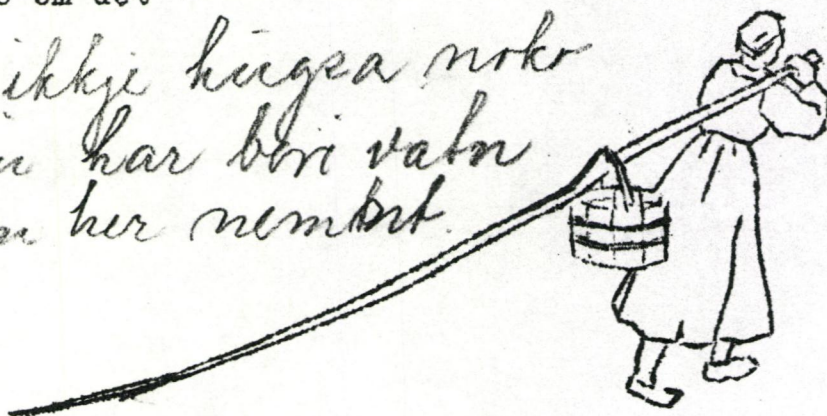
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEHUS
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på sama ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bora vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampa over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Ein kan ikkje hugsa noko om at ein har bora vatn såleis som her nemnt.

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ? *Nei, ein veit ikkje om det.*

Har ein bruka kumøkk til brensel ? *Nei.*

3049